

durat, ita nempe ut creaturæ, sicut divina voluntate creatæ sunt, sic eadem voluntate perseverent in accepta existentia. Sicut ergo voluntas creans res est quid positivum, ita quid positivum est ipsa divina voluntas res ipsas conservans.

Hinc recte S. Thomas¹: «Necesse est dicere, et secundum fidem et secundum rationem, quod creaturæ conservantur in esse a Deo;» conservatione scilicet positiva, qua creaturæ sic conservantur a Deo, ut ab eo conservante omnino dependeant et sine eo in esse permanere non possint. «Dependet enim esse cujuslibet creaturæ a Deo, ita quod nec ad momentum subsistere possent, sed in nihilum redigerentur, nisi operatione divinæ virtutis conservarentur in esse.»

Inde perspicitur quo sensu conservatio rerum creatarum sit continuata creatio. Hoc communiter dictum, probe explicatum, veritatem habet, quidquid dicant Bayle et cum ipso pauci antiquiores et recentiores. Non enim in Deo duæ distinctæ cogitandæ sunt actiones, una qua creat et altera qua conservat res creatas; neque alia est existentia rei in principio suæ creationis et altera cum in eadem existentia perdurat. Consequenter conservatio, sive consideretur ex parte principii, sive ex parte termini, non differt a creatione. Attamen creatio in se formaliter sumpta, nihil præsupponit, cum sit eductio totius rei ex nihilo; contra conservatio rem conservandam jam existentem subaudit, cui continuatur influxus quo ex nihilo educta est. Sub hoc igitur secundo respectu conservatio differt a creatione.]

Ibid., a. 1, o.

DISSERTATIO II

DE ANGELIS

D. Thomas, I part. a. q. 50 ad q. 64, et a. q. 106 ad q. 114.

ARTICULUS I

De existentia et quidditate angelorum.

D. Thomas qq. 50, 51 et 61.

Angelus est vox græca, idem significans quod latine *nuntius*. Unde, si vis vocabuli attendatur, est nomen officii, non naturæ; et ideo quandoque tribuitur in Scripturis cuicumque qui Dei voluntatem aut legem nuntiat. Sic de Joanne Baptista, *Malach.*, III, 1, et *Matth.*, XI, 10, dicitur: *Ecce ego mitto angelum meum*. Et Apost., I *Cor.*, XI, 10, præcipit velari capita mulierum *propter angelos*, id est sacerdotes.

Attamen, quia ministerium nuntiandi communiter committitur a Deo spiritibus cælestibus, usu receptum est ut hoc nomen usurpetur ad significandas illas spirituales substantias hominibus superiores; et cum inter illos sint diversi ordines, quandoque significat eos qui sunt in infimo ordine, quandoque generaliter omnes qui continentur in novem ordinibus. Et hoc modo hic sumimus.

Petes 1º utrum sint angeli.

Resp. affirmative¹. Est de fide contra Sadducæos. *Act.*, XXIII, 8.

Prob. Nomine angeli intelligimus substantiam spiritua-lem, intellectualem, creatam, hominibus superiorem. Atqui certo constat ex Scripturis dari hujusmodi substantiam. Et 1º dari substantiam spiritualem creatam. *Ps.* ciii, 4:

1. Hic q. 50, a. 1, o.

Qui facis angelos tuos spiritus. Item *Hebr.*, I, 1; *Apocal.*, I, 7; *Coloss.*, I, 16. Si autem spiritualis, ergo intellectualis. Item sunt hominibus superiores. *Ps.* VIII, 6, propheta loquens de homine, dicit: *Minuisti eum paulo minus ab angelis.* Et *II Petr.*, II, 11: *Angeli fortitudine et virtute cum sint majores.*

Augustinus, in illud *Psal.* CIII, 4: *Qui facis angelos tuos spiritus*, dicit, n. 15: « Esse angelos novimus ex fide, et multis apparuisse scriptum legimus, et tenemus, nec inde dubitare fas nobis est. Spiritus autem angeli sunt; et cum spiritus sunt, non sunt angeli, cum vero mittuntur, fiunt angeli. Angelus enim officii nomen est, non naturæ. Quæris nomen hujus naturæ? Spiritus est. Quæris officium? Angelus est. » S. Greg. Magn., *Hom.* 34 in *Evang.*: « Angelos et archangelos, pene omnes sacri eloquii paginæ testantur. »

Unde concil. Lateran., sub Innocentio III, lib. I Decretal., cap. *Firmiter*, de *summa Trinitate*, sic definit: « Firmiter credimus... quod Deus... simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem et corpoream, angelicam videlicet et mundanam, et deinde humanam, quasi communem, ex spiritu et corpore constitutam. »

Hinc inferes, angelos esse expertes omnis materiæ, nec habere corpora etiam tenuia et sensibilia sibi naturaliter unita.

Quantum ad SS. PP. qui dixerunt angelos esse corporeos, non omnes intellexerunt corporeum sicut fert sensus communis et eo sensu stricto quo hic intelligimus. Quidam enim dixerunt esse corporeos, id est veras substantias; quia apud plures antiquos, corpus dupliciter usurpatur: 1º proprie, pro mole materiali et extensa, et prout opponitur substantiæ immateriali, sicut hic sumimus; 2º improprie, pro eo quod est reale et subsistit, atque opponitur nihilo, inani et vacuo, ut ostendimus in dissert. quarta Tract. de Deo uno; et hoc sensu quidam SS. Patres dixerunt angelos esse corporeos, id est veras ac reales

substantias. Alii dixerunt¹ esse corporeos comparative ad Deum, quia substantiæ incorporeæ medium sunt inter Deum et creaturas corporeas: medium autem comparatum ad unum extremum, videtur alterum extremum, sicut tepidum, comparatum calido, videtur frigidum; et hac ratione dicitur quod angeli Deo comparati sint materiales et corporei, non autem quod sit in eis aliquid de natura corporea. Quidam tandem corpus dicebant quidquid certo loco definitur, et non est ubique, aut etiam quod est potentiale et limitatum, quamvis esset purus spiritus. Cæterum, si qui censuerint angelos esse proprie et stricte corporeos, iis opponimus alios Patres laudatos, Scripturas sacras, consensum scholarum, et maxime definitionem concilii Lateranensis.

Petes 2º utrum angeli aliquando assumant corpora.

Resp. affirmative², ita ut apparitiones illorum non semper contingant secundum imaginationem. Quia quod imaginaria visione videtur, est in sola imaginatione videntis, neque videtur constanter eodem modo et indifferenter ab omnibus, ut patet in somniantibus et phreneticis. Atqui Scriptura sic introducit angelos apparentes, ut constanter eodem modo et indifferenter ab omnibus viderentur: sic angeli apparentes Abrahæ, visi sunt constanter et eodem modo ab eo et tota ejus familia, et a Loth, et a civibus Sodomorum; similiter angelus Tobie ab omnibus constanter et eodem modo videbatur.

Si dicas: Sicut unius, ita totius multitudinis et omnium occurrentium imaginatio immutari potest, ita ut idem ab omnibus constanter eodem modo secundum imaginariam visionem videatur,

Resp. 1º. *Dato* id absolute fieri posse, non sic tamen ordinarie fit, et ideo semper valet argumentum ab eo quod communiter contingit. 2º *Nego* ant. Id enim fieret vel a Deo specialiter agente, vel ab angelo. Non a Deo

1. Hic q. 50, a. 1, ad 1. — 2. Hic q. 51, a. 2, o; et q. 6 de *Potentia*, a. 7.

specialiter agente, cum istæ apparitiones aliquando fiant ad mala et turpia, ut patet in dæmone succubo et incubo, item in dæmone tentante Christum et Evam. Non ab angelo; virtus enim angeli finita et limitata non videtur posse simul ferri ad tam diversa et tam diu continuata. Aliunde angelus malus nihil poterat in imaginationem Christi, cui apparuit in deserto, neque in imaginationem Evæ adhuc innocentis, cui apparuit sub forma serpentis. Tandem id non videtur satis congruere modo loquendi Scripturæ. Dicitur enim expresse *Genes.*, XVIII, 2: *Apparuerunt ei (scilicet Abraham) tres viri*, quos Apostolus, *ad Hebr.*, XIII, 2, dicit fuisse angelos.

Tunc autem angelus assumit corpus, quando illi secundum substantiam unitur ut motor mobili, ad repræsentandum se vel suas aut Dei, cujus est legatus, proprietates, utens eo corpore tanquam proprio¹. Illudque corpus potest sibi formare ex quibusvis elementis aut mixtis, quia omnia corpora subjiciuntur angelis quoad motum localem. Regulariter tamen formatur ex aere seu vapore, quia istæ materiæ possunt faciliter inspissari et sic figuram recipere et retinere, ac per alicujus corporis appositionem diversimode colorari, ut patet in nubibus².

Petes 3° utrum angeli in assumptis corporibus exerceant vere opera vitæ sensitivæ.

Resp. negative, quia non vivunt in illis vita sensitiva. Neque habent organa sensibilia et proprie dicta, sed tantum eorum similitudinem, sicque eorum actiones sunt tantum similitudinarie vitales. Unde dicebat Raphael, *Tob.*, XII, 19: *Videbar quidem vobiscum manducare et bibere, sed ego cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest utor.*

Petes 4° utrum sint plures angeli solo numero distincti intra eandem speciem.

Resp. Nec sunt nec esse possunt plures angeli solo numero distincti intra eandem speciem³.

1. Hic q. 51, a. 2, ad 2, et alibi. — 2. Ibid., ad 3. — 3. Hi^c q. 50, a. 4; q. 75, a. 7; q. 76, a. 2, ad 1.

Prob. Implicat multiplicatio numerica intra eandem speciem, cui repugnat materia signata quantitate aut ordo ad illam. Atqui angelis, substantiis immaterialibus completis, repugnat materia aut ordo ad illam. Ergo. — Min. constat ex dictis. — *Prob. maj.* Implicat multiplicatio numerica intra eandem speciem cui repugnat principium multiplicationis hujusmodi. Atqui sola materia signata quantitate, aut ordo ad illam, est principium multiplicationis numericæ intra eandem speciem. Ergo. — Difficultas est in minore.

Prob. min. Principium multiplicationis numericæ intra eandem speciem duo necessario importat: Primum, quod sit intrinsecum et substantiale, quia duo individua, v. g., Petrus et Paulus differunt substantialiter; sunt enim duæ substantiæ ejusdem speciei realiter distinctæ. Secundum, quod ita multiplicet substantiam, ut tamen non multiplicet speciem, sed unam et eandem specificè conservet in pluribus individuis. Atqui implicat id præstari nisi a materia signata quantitate, aut sine ordine ad illam. Ergo. — *Prob. min.*, et primo quod id præstetur a materia signata quantitate. Materia est quid intrinsecum et substantiale, et ratione quantitatis habitæ vel connotatæ, cujus est immediate susceptiva et non forma, habet partes ejusdem rationis. Ergo hæc potest facere multiplicationem numericam, servata unitate specifica. — *Prob. jam id non posse præstari nisi a materia sola.* Non potest præstari a forma: 1° quia proprium formæ est constituere speciem, seu præbere prædicata essentialia. Ergo ex se non facit differre solo numero, sed etiam specie; cum enim sit idem constitutivum et distinctivum, quod constituit essentialiter, facit differre essentialiter. 2° Principium individuationis debet esse principium incommunicabilitatis ad plura inferiora; individuum enim non est ulterius communicabile ad alia individua inferiora. Atqui forma, cum sit principium gradus specifici, qui de se est communicabilis multis individuis, non potest esse principium hujusmodi incommunicabilitatis. Ergo.

Dices: Hæc D. Thomæ doctrina fuit olim damnata ab academia Parisiensi. Ergo. 29.

Resp. hanc condemnationem inconsiderate factam, solemniter revocatam fuisse anno 1325, a Stephano, episcopo Parisiensi, de consensu decani, capituli et aliorum plurium virorum doctorum, doctrinamque S. Thomæ variis encomiis celebratam.

Petes 5° quandonam fuerint creati angeli.

Resp. non fuisse creatos ante mundum, ut voluerunt quidam Patres Græci, sed cum mundo¹.

Ita definit conc. Later. sup. cit., dicens Deum simul ab initio temporis condidisse creaturam angelicam et mundanam. Favet Scriptura, *Exod.*, xx, 11 : *Sex diebus fecit Dominus cælum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt.* Sunt autem angeli in mundo et in cælo. Et *Eccli.*, xviii, 1 : *Creavit omnia simul,* non quidem simultate instantanea, sed simultate temporis non discontinuati. Intellege etiam omnia quoad species; nam individua animæ rationalis quotidie creantur.

Si dicas, Moysen enarrantem rerum omnium creationem, nullam fecisse mentionem de angelis.

Respondet Aug., lib XI *de Civit.*, c. 33, angelos in narratione creationis mundi non fuisse prætermissos, sed nomine cæli aut lucis significatos². Cæterum, ideo vel prætermissi sunt, vel nominibus rerum corporalium significati, quia Moyses rudi populo loquebatur, qui nondum capere poterat incorpoream naturam; et si eis fuisset expressum aliquas res esse super omnem naturam corpoream, fuisset eis occasio idololatriæ, ad quam proni erant, et a qua Moyses eos præcipue revocare intendebat. Neque refert quod postea in decursu *Geneseos* angelorum mentionem faciat; id enim cum ea cautela facit, ut representet eos sub specie corporum, et regulariter indicet eos esse dumtaxat ministros et nuntios, ut sic omnem idololatriæ occasionem auferat.

Recte etiam respondetur, cum S. Hieronymo, *Epist.* 139, Moysen expressam angelorum mentionem non fecisse,

1. Hic q. 61, a, 2, o. — 2. *Ibid.*, a, 1, ad 1.

quia id sui instituti non erat, cum ibi tantum intenderet creationis rerum corporalium ordinem et dierum seriem describere.

Petes 6° ubi creati fuerint angeli.

Resp. probabilius fuisse creatos in cælo empyreo¹; quia, cum creaturas omnes corporeas sua dignitate præcedant, et tamquam superiores toti naturæ præsent, conveniens fuit ut in supremo cælorum crearentur. Favet Scriptura, quæ *Ezech.*, xxviii, 13 et 14, loquens de primo angelo sub figura principis Tyri, dicit : *In deliciis Paradisi Dei fuisti.... Tu cherub extensus et protegens, et posui te in monte sancto Dei.* Et infra, 16 : *Et ejeci te de monte Dei, et perdidisti te, o cherub protegens!* Paradisus autem, seu mons Dei, est cælum empyreum, in quo erunt omnes sancti.

Petes 7° quanta sit multitudo angelorum.

Resp. juxta Scripturam esse maximam et stupendam. Dicitur enim *Daniel*, vii, 10 : *Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei.* Et *Apocal.*, v, 11 : *Erat numerus eorum millia millium.* Quibus loquendi modis innuitur prope innumerabilis multitudo. Juxta vero S. Thomam², post S. Dionysium, c. 14 *de cælesti Hierarchia*, rationabiliter dicitur multitudinem angelorum excedere incomparabiliter multitudinem specierum materialium. Quantum autem angeli excedant numerum specierum materialium, et utrum excedant numerum hominum qui fuerunt, sunt et erunt : nobis videtur incertum, nec satis fundatum arbitramur quod a quibusdam pro aut contra adfertur.

ARTICULUS II

De loco et motu locali angelorum.

D. Thomas, qq. 52 et 53.

Petes 1° utrum angeli sint in loco.

1. *Ibid.*, a, 4, o. — 2. Hic q. 50, a, 3, o; II *Contra gent.*, c. 92.

Resp. esse eos aliquo modo in loco¹. Constat ex Scriptura, quæ refert angelos circa nos operari immediate, se movere de loco in locum, et esse in certis locis. Vide *Genes.*, xviii, 2-16, et xix, 1-22; *Judic.*, ii, 1-5; *Tob.*, viii, 3; *Luc.*, ii, 9-15; *Matth.*, xxviii, 2-7; *Apocal.*, xii, 7.

Petes 2° quomodo angeli sunt in loco.

Resp. Esse in loco dicitur quadrupliciter: circumscriptive, diffinitive, sacramentaliter et ubique. Esse in loco circumscriptive, est locatum sic a loco circumdari seu circumscribi, ut totum locatum correspondeat toti locanti et quælibet pars locati cuilibet parti locantis, ut liquor in vase. Aliquid esse in loco diffinitive, est illud ita determinari ad unum locum, ut illo quasi finiatur seu definia- tur, nec possit simul et semel alium locum adæquatam occupare. Esse in loco sacramentaliter, est proprium corpori Christi in Eucharistia, et est esse sub speciebus panis et vini ad modum substantiæ spiritualis, sic tamen ut possit simul esse alibi, si panis et vinum alibi consecrentur. Esse ubique intelligitur ex terminis.

Certum est angelos non esse ubique, id namque est proprium Deo; neque sunt sacramentaliter, quia iste modus existendi est proprius Christo vi consecrationis; neque sunt in loco circumscriptive, quia cum sint puri spiritus, carent quantitate molis, quæ est ratio locandi circumscriptive. Restat ergo eos esse in loco diffinitive.

Petes 3° per quid angeli sunt in loco.

Resp. eos esse in loco connaturali per operationem virtualiter transeuntem, id est quæ aliquem effectum producit ad extra².

Prob. Per id angelus est in loco per quod realiter tangit locum. Atqui non tangit realiter locum nisi per operationem virtualiter transeuntem. Ergo. — Major est certa, tum ab exemplo corporum, corpus enim dicitur esse in loco per quantitatem, quia per illam tangit locum; tum

1. Hic q. 52, a. 1, o. — 2. Ibid.; in I *Sentent.*, dist. 3, a. 1 et 2.

ratione, quia esse in loco est esse ei physice præsens et indistans, consequenter realiter ipsum tangere.

Prob. min. 1° Duplex est contactus: unus proprie dictus, qui est quantitatis dimensionis, et hic non competit angelo; alter improprie dictus, qui est quantitatis virtutis, nempe ejus actus, seu operatio virtualiter transiens, qua corpus seu locum sibi subjicit et facit a se dependere. Ergo. 2° Per id angelus tangit locum et fit illi præsens, per quod occupat locum modo majorem, modo minorem, modo indivisibilem. Atqui id habet per solam operationem virtualiter transeuntem, quæ cum sit libera, modo ad magnum, modo ad parvum, modo ad indivisibilem locum terminatur; quamvis enim hæc operatio angelica sit in se et ex parte angeli indivisibilis, est tamen virtualiter et ex parte termini divisibilis.

Dixi: « in loco saltem connaturali. » Dicitur locus connaturalis ille ad quem angelus per liberam voluntatem se applicat, quemque proinde sibi subjicit; violentus, e contra, cui invitus alligatur, et inde impeditur ne alibi operetur et existat.

Communis itaque Thomistarum opinio est, angelos esse in loco violento, non per operationem, sed per passionem; quia ratio locandi in substantiis spiritualibus est contactus virtutis locabilis et loci, ut dictum est. Sicut autem angelus per operationem tangit corpus in quod agit, illud sibi subjiciendo, ita per passionem tangitur a corpore ut instrumento virtutis superioris et ipsi subjicitur atque fit præsens. Neque hoc est mutare rationes formales existendi in loco, sed est illas proportionate assignare; sicut dicimus corpus Christi esse in cælo per contactum quantitatis extensivæ, in sacramento indivisibiliter per consecrationem.

Cæterum plures existimant angelos etiam in loco violento, ut dæmones in inferno, operari plus aut minus, secundum quod plus aut minus alligantur et prohibentur ne hic aut illic operentur; si enim ii qui sunt in aere, et torquentur igne inferni, permittuntur nihilominus operari, quidni existentes in inferno? Quid autem illic agant?

Agunt in alios, se invicem exeruciando; agunt in animas reproborum, eas torquendo, ut instrumenta divinæ justitiæ.

Ex præcedenti doctrina colliges: 1° angelum posse esse simul in pluribus locis inadæquatis, etiam distantibus, intra spheram suæ activitatis, non existendo in medio, v. g., in quatuor angulis unius aulae, non existendo in medio, quia potest operari in quatuor angulis non operando in medio.

Colliges 2° quod, si stricte loquamur, angelus non sit proprie in loco, sed improprie tantum; quia stricte philosophice loquendo, ille solus locus est proprie dictus qui circumscriptive continet locatum, quod non competit angelis, qui sunt in loco potius continendo et sibi subjiciendo locum per operationem, quam contineantur ab eo. Si tamen loquamur generaliter de loco, ita ut id dicatur esse in loco quod est realiter et substantialiter præsens loco, sic vere et proprie angeli sunt in loco. Unde recte observavit author, esse in loco, dici æquivoce de angelo et de corpore¹.

Colliges 3° angelos posse moveri localiter, eo scilicet modo quo sunt in loco²; quia motus localis angelorum nihil est aliud quam diversi contactus diversorum locorum non simul, sed successive. Atqui angeli cum non sint ubique, possunt diversa loca successive contingere. Ergo moveri localiter. Idque aperte tradit Scriptura. Sic *Matth.*, xxviii, 2: *Angelus Domini descendit de celo. Luc.*, i, 11: *Missus est angelus Gabriel ad virginem. Matth.*, iv, 11: *Angeli accesserunt et ministrabant ei. Job*, i, 7 et ii, 2, Satan dicit: *Circuivi terram et perambulavi eam*, et alibi pluries.

Colliges 4° angelum posse transire motu discreto ab uno extremo ad aliud, non transeundo per medium³. Hic

1. Hic q. 52, a. 1, o, et q. 53, a. 1, o. — 2. Hic q. 53, a. 1, o. — 3. *Ibid.*, a. 2, o; in *I Sentent.*, dist. 37, q. 4, a. 2; *Quodlib.* I, a. 5.

reluctatur imaginatio, quia continuum non transcendit et non apprehendit spiritualia nisi ad modum corporalium. Dimittatur ergo imaginatio et sola ratio audiatur. Docet autem ratio quod, cum angelus sit in loco per liberam operationem, quæ a loco non pendet, sed facit locum a se dependere, possit operari in uno loco, puta in extremitate hujus aulae, et statim operari in extremitate opposita, non operando in medio, et sic transire ab una extremitate ad aliam, non transeundo per medium.

ARTICULUS III

De pertinentibus ad intellectum et voluntatem angelorum.

D. Thomas, a q. 54 ad q. 60.

Petes 1° utrum angeli indigeant speciebus, ad se et alia a se cognoscendum.

Resp. 1°. Angelus, ad se cognoscendum, non indiget specie impressa, sed seipsum cognoscit per suam substantiam gerentem vices speciei impressæ, non expressæ¹.

Prob. prima pars. Species impressa objecti vicaria, non est necessaria, nisi ut objectum quod est extra intellectum fiat illi intime præsens, et id quod est materiale fiat immateriale immaterialitate ejusdem ordinis cum intellectu intelligente; si namque objectum ex se sit intime præsens intellectui in esse intelligibili, superflua est species, ut late dixi in tract. de Deo, dissert. *de visione Dei*. Atqui substantia angeli est intime præsens suo intellectui, et immaterialis immaterialitate ejusdem ordinis cum illo, ut patet. Ergo.

Prob. secunda pars, quia, quamvis substantia angeli sit secundum se intelligibilis, quia immaterialis, non est tamen in tanto gradu immaterialitatis, ut sit actu intellecta², sicut diximus de essentia Dei in tract. de Deo, dissert. 4. Unde ad hoc requiritur species expressa.

1. Hic q. 56, a. 1, o. — 2. *IV Contra gent.*, c. 11.

Resp. 2°. Angelus non cognoscit alia a se per suam substantiam, sed ad hoc indiget speciebus impressis¹.

Prob. Ad cognitionem alicujus objecti requiritur, ut jam dictum est, quod objectum sit intime præsens intellectui in esse intelligibili, sive per se, sive per speciem illius repræsentativam, juxta illud Augustini communiter receptum: « Ex objecto et potentia paritur notitia. » Atqui entia creata non possunt esse intime præsentia intellectui angelico per se, seu in sua entitate, ut per se patet. Neque substantia angeli potest esse species repræsentativa illorum: non enim est illorum similitudo, neque effectus, neque causa saltem adæquata; licet enim angeli ad aliquas formas concurrant, non tamen immediate nec adæquate, sed tantum per motum localem, applicando activa passivis. Quantumvis ergo suam substantiam penetrent, non possunt in ea ut in causa distincte cognoscere alia entia: quippe quæ cum in illa adæquate et distincte non contineantur, ita nec in illa relucere possunt.

Petes 2° utrum species quibus angelus alia a se cognoscit, sint a rebus acceptæ, an congenitæ et connaturales.

Resp. Species angelorum non sunt a rebus acceptæ, sed a Deo in sui creatione inditæ, et ideo connaturales et congenitæ².

Prob. 1° autoritate. *Ezech.*, xxviii, 12 et 13, de Lucifero dicitur: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia et perfectus decore...*, in die qua conditus es. *Dionys.*, de *Div. nom.*, c. 7: « Angeli non congregant divinam cognitionem a rebus divisibilibus aut sensibilibus. » Et *Aug.*, lib. II *sup. Genes. ad litt.*, c. 8, n. 16: « Cætera quæ infra [Angelos] sunt, ita creantur, ut prius fiant in cognitione rationalis creaturæ, ac deinde in genere suo. » Quod intelligi non potest nisi de creatione in esse intelligibili quod habent per species.

1. Hic q. 55, a. 1, o. — 2. *Ibid.*, a. 2, o; II *Contra gent.*, c. 96.

Prob. 2° ratione¹. Substantiæ spirituales inferiores, scilicet animæ humanæ, habent esse affine corpori, in quantum sunt corporum formæ, et ideo ex ipso modo essendi competit eis ut a corporibus et per corpora suam perfectionem intelligibilem consequantur, alioquin frustra corporibus unirentur. Ergo angeli, cum sint omnino immaterialiter a corporibus totaliter absoluti et in esse intelligibili subsistentes, perfectionem suam intelligibilem non consequuntur a corporibus et per corpora, sed per intelligibilem influxum quo a Deo species rerum cognitarum acceperunt simul cum sua intellectuali natura.

Confirmatur. Objectum materiale exterius non potest naturaliter agere immediate in potentiam pure spiritualem, ipsam movendo et immittendo ei suam speciem. Neque dici potest quod objectum materiale exterius non ageret in angelum, sed quod angelus ageret in illud, abstrahendo ab illo species; quia, si angelus non præhabeat species illorum objectorum materialium, erunt illi incognita, proindeque non poterit illis applicare suam virtutem, nec operari in illa, ut ab eis abstrahat species. Item, angeli sæpe cognoscunt objecta extra spheram suæ activitatis, in quæ ideo operari non possunt. Tandem, si angelus suam perfectionem a corporibus haberet, sicut anima nostra, ab illis dependeret: quod dici non potest.

Argumentum quod opponitur de cognitione futurorum, solvetur infra.

Petes 3° utrum species quibus angeli intelligunt, sint universales, et eo universales, quo angeli sunt superiores.

Per species universales intelligimus quæ multa repræsentant, et eo universales, quo plura repræsentant, non solum in communi, sed in particulari et distincte.

Resp. affirmative². Quia quanto ens creatum est propinquius et similis Deo in ordine intellectuali, tanto per species pauciores et universales intelligit. Atqui angeli

1. Hic q. 55, a. 2, o. — 2. *Ibid.*, a. 3, o.

sunt Deo propinquiores et similiores in ordine intellectuali, quam homines, et angeli superiores, quam inferiores. Ergo. — Minor est certa. — Prob. maj. Quanto ens creatum est propinquius et similius Deo in ordine intellectuali, tanto magis participat perfectiones divinas in illo ordine. Atqui Dei perfectio est quod intelligat omnia per unum medium, nempe per suam essentiam, quæ est illi loco speciei. Ergo.

Petes 4° utrum angeli cognoscant singularia materialia.

Resp. affirmative¹. Est de fide.

Prob. ex Scriptura. 1° Nullus potest custodire quod non cognoscit. Sed angeli custodiunt homines singulares, juxta illud *Psal.* xc, 11 : *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* 2° Juxta fidem, hæc inferiora administrantur per angelos, secundum illud *Hebr.*, 1, 14 : *Omnes sunt administratorii spiritus.* Atqui, si singularium notitiam non haberent, nullam providentiam habere possent de his quæ in hoc mundo aguntur, cum actus sint singularium. Ergo.

Ratio autem petitur ex principio Augustini communiter recepto, scilicet Deum ab æterno formasse ideas rerum producendarum, deinde illas menti angelicæ impressisse, ac tandem ad extra producere, ita ut species angelicæ sint derivatæ et exemplatæ ab ideis divinis. Quo posito, sic discuro cum authore² : Rationes ideales in Deo existentes sunt effectivæ rerum, non solum quantum ad formam, sed etiam quantum ad materiam, et ideo sunt similitudines rerum quantum ad utrumque; et propter hoc cognoscuntur res a Deo, non solum in universali natura ex parte formæ, sed etiam in sua singularitate ex parte materiæ. Sicut autem ab intellectu divino effluunt res naturales secundum materiam et formam, ut sint ex utroque, ita effluunt formæ seu species intellectus angelici ad cognoscendum utrumque. Et ideo per formas seu species innatas cognoscunt res in sua singularitate et universa-

1. *Ibid.*, a. 2, o. — 2. *Hic* ¶. 57, a. 2, o; q. 8 *de Veritate*, a. 11, o.

litate, in quantum sunt similes formis activis, scilicet ideis in mente divina existentibus, quamvis ipsæ non sint rerum factivæ.

Petes 5° utrum angeli lumine naturali cognoscant certo futura mere contingentia, ut sunt actus liberi hominis.

Resp. Negative¹.

Prob. 1° autoritate Scripturæ et Patrum. Id quod est proprium signum divinitatis, non convenit angelis. Atqui cognoscere futura contingentia, est proprium signum divinitatis. Ergo. — Prob. min. 1° ex *Script. Isa.*, xli, 23 : *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos.*

Prob. 2° ratione². Futura contingentia non possunt certo cognosci ab angelis, neque in suis causis, neque in seipsis. Non in suis causis creatis, quia sunt contingentes et indifferentes ad utrumlibet; neque in causa increata, libero scilicet Dei decreto, quod est omni intellectui creato naturaliter impervium. Non in seipsis; ideo enim Deus illa certo in seipsis cognoscit, quia videt omnia in sua æternitate, quæ cum sit simplex, adest toti tempori et ipsum concludit; unde unus ejus intuitus fertur in omnia quæ aguntur per totum tempus, sicut in præsentia, videtque omnia ut in seipsis sunt, ut diximus *de scientia Dei*, ad q. 14. Angelicus autem intellectus et quilibet intellectus creatus deficit ab æternitate divina. Ergo.

Dices : Angeli habent species futurorum antequam fiant; quando enim futura fiunt præsentia, angeli non recipiunt novas species pro illis cognoscendis, sed per congenitas illa cognoscunt, ut diximus. Atqui, posita specie et intellectu expedito, ponuntur sufficientia principia ad intelligendum objectum. Ergo non est ratio cur denegetur angelis futurorum cognitio. — *Confirmatur.* Veritas illorum futurorum determinate sumpta est aliquid creatum. Ergo alicui intellectui creato proportionatum; quidni intellectui angelico, ut inter creatos perfectiori?

1. *Ibid.*, a. 3, arg. *Sed contra*, et o. — 2. *Ibid.*, o.